

ми бактеріями, померли 37 осіб і понад 500 осіб стали інвалідами. Слід зазначити, що в ході слухань встановили, що ця трагедія була викликана більшою мірою слабким контролем якості кінцевої продукції всередині корпорації-виробника (Showa Denko), ніж використанням технологій ГМО [2, с. 145].

Отже, як і будь-яка складна технологія, ГМО має своїх прихильників і супротивників. У результаті в одних країнах світу ГМО повністю заборонені, в інших повністю дозволені, в одних країнах чітко і повно регламентовані положення щодо використання ГМО у виготовленні продукції, в інших можемо відзначити недостатнє правове регулювання, зокрема і в Україні.

Список використаної літератури:

1. Yu W., Wang C. Agro-GMO Biosafety Legislation in China: Current Situation, Challenges, and Solutions. *Vermont Journal of Environmental Law*. 2012. Vol. 13. P. 876. URL: <http://vjel.vermontlaw.edu/files/2013/06/Agro-GMO-Biosafety-Legislation-in-China.pdf>

2. Шарова Г.Н. Защита от некачественной продукции. «Черные дыры» в российском законодательстве. 2004. №3. С. 144—146.

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук,
доцент Корнієнко Г.С.*

Копейчикова Т.В.

*Студентка 4 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДАНИМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: ДОСВІД ЄС

Інформаційна революція в сільському господарстві сприяла появі розумних інформаційних систем управління сільським господарством. Дані тисяч сільськогосподарських господарств можуть бути об'єднані з даними про погоду, ґрунтові умови, вологість

грунту та інтенсивність посівів, щоб виявити джерела проблем (наприклад, низька продуктивність або хвороба рослин) і заздалегідь спрогнозувати їх. Інформаційні системи розумного управління фермерством можуть запропонувати різні інструменти підтримки, щоб допомогти фермеру в прийнятті виробничих рішень, з варіантами управління якістю ґрунту та зі страхуванням виробництва.

Передбачається, що обсяг даних, що генеруються на день середніми за розмірами фермерським господарством, перевищив 250 000 точок даних у 2015 році. Так, прогнозується збільшення обсягу формування даних в сільському господарстві – від приблизно 500 000 джерел даних на день в 2020 році до більш ніж 2 000 000 джерел даних на день у 2030 році [1].

Такий сплеск обсягів даних в сільському господарстві став можливим завдяки поєднанню технологій загального призначення і нових цифрових інструментів та пристроїв, призначених виключно для сільськогосподарського виробництва і фермерських господарств. Завдяки появі «Інтернету речей», сільськогосподарські дані можуть збиратися за допомогою датчиків і інших вимірювальних пристроїв майже безперервно і в режимі реального часу. Такі дані виявилися більш точними в наданні інформації щодо: процесу виробництва, навколишнього природного середовища, здоров'я рослин.

Крім того, сільськогосподарські дані, зібрані за допомогою цифрових інструментів і нових технологій, стали більш диференційованими та різномірними за форматом та типом. Залежно від політики збору даних та їх характеру деякі сільськогосподарські дані – публічні, тому можуть вільно використовуватися зацікавленими сторонами, а інші – приватні та регулюються договорами приватного права, розподіляючись між відповідними сторонами. Варто також пам'ятати про такі важливі джерела і типи даних, як повідомлення в соціальних мережах і на онлайн-платформах, які дозволяють декільком користувачам співпрацювати та обмінюватися інформацією (наприклад, щодо агропродовольчих ринків, цін, попиту на продовольство), яка зачіпає всіх учасників продовольчого ланцюжка.

Сільськогосподарські дані є частиною більших цифрових інформаційних ресурсів, і тому вони підкріплені горизонтальними

правилами, що стосуються єдиного цифрового ринку. Оскільки такий ринок забезпечує операції, що вимагають інвестицій людських, технічних та фінансових ресурсів (включаючи збір, обробку, структурування), він також регулюється законодавством про авторське право та режимом інтелектуальної власності.

Варто також зазначити, що дослідницька інноваційна політика та CAP (common agricultural policy) – це дві методики, які мають яскравий вплив на темпи та напрямки цифровізації сільського господарства в ЄС. Крім того, існують агенти з агропродовольчого ланцюга ЄС, які намагаються впливати на управління розумним сільським господарством шляхом поширення кодексів практики та керівних принципів на галузевому рівні. Зокрема, у квітні 2018 року коаліція асоціацій, включаючи COPA-COGECA, CEJA, Fertilizers Europe та Європейська сільськогосподарська техніка, узгодили Кодекс поведінки ЄС щодо обміну сільськогосподарськими даними за контрактом.

Загалом, коли питання постає про управління сільськогосподарськими даними, зазвичай виділяють такі нормативні акти, як: Директива ЄС щодо баз даних 1996 р., Загальний регламент захисту даних (GDPR) 2016 р. та Положення про основу для вільного потоку неперсональних даних в ЄС (FFNPD) 2018 року.

GDPR включає в себе комплекс положень, спрямованих на посилення захисту, конфіденційності та безпеки персональних даних в ЄС. Відповідно до Регламенту, персональні дані – це інформація, що стосується фізичної особи, яку ідентифіковано чи можна ідентифікувати («суб'єкт даних»). Фізичні особи мають право мати доступ до своїх персональних даних, які збираються і обробляються контролерами та обробниками даних, виправляти неточності в своїх персональних даних, давати згоду на обробку своїх персональних даних для однієї або декількох визначених цілей, а також відкликати таку згоду або видаляти свої дані. Персональні дані повинні оброблятися законно, справедливо і прозоро. Контролери даних також зобов'язані повідомляти суб'єктів даних про будь-які порушення їх персональних даних [3]. Безсумнівно, Регламент передбачає важливі правові стандарти та керівні принципи етичного використання персональних даних в цифрову економіку, але в той же час вона навряд може бути застосована до сільськогосподарських даних.

Більшість даних про сільське господарство генеруються машиною та стосуються ґрунту, рослин і тварин. Тому фермери можуть зіткнутися зі складнощами у використанні свого права на відгук, наприклад, їх згоди на обробку зібраних даних на їх фермах, як зазначено в контрактному договорі з постачальником сільськогосподарських технологій. Це особливо стосується елементів даних, що підлягають процедурі анонімізації персональних даних.

Положення про вільний потік персональних даних має на меті посилити конкуренцію на єдиному цифровому ринку ЄС. Воно нівелює вимоги до локалізації даних, встановлені державними органами держав-членів щодо зберігання або обробки неперсональних даних. Крім того, в Положенні також пропонується розробити кодекси поведінки, що дозволять користувачам безперешкодно переключатися між постачальниками послуг [4].

Потенційно, маючи більш ефективну ділову екосистему для зберігання та обробки даних, ціни на продукти та послуги розумного сільськогосподарства можуть знизитися. Проте FFNDP не впливає на те, яким чином та з яких джерел варто збирати неперсональні дані. Положення регламенту зосереджені на транспортуванні даних і в основному обмежуються відносинами у верхніх шарах ланцюжка створення вартості даних. В даному випадку мова йде саме про рівень, на якому залучають компанії та організації, які займаються обробкою та зберіганням даних.

Отже, хоча встановлений принцип вільного потоку даних може додатково впроваджувати інновації до продуктів та послуг розумних сільськогосподарських підприємств, такі нововведення все ще можуть бути обмежені конкретними видами сільськогосподарства або найбільшими фермерськими господарствами [5].

Незважаючи на вищезгадане, цифровізація та розумне землеробство були визначені одним із головних пріоритетів майбутньої CAP. Також пропонується більша інтеграція CAP у науково-дослідну та інноваційну політику. У рамках дослідницької програми Horizon 2020, ЄС фінансував безліч інноваційних проектів із використанням передових цифрових технологій, штучного інтелекту, робототехніки, Інтернету речей та рішень на основі даних у сільському господарстві (зокрема, Інтернет продовольства та ферм, SmartAgriHubs) [6].

Тим не менш, оскільки поточні інструменти CAP орієнтовані на найбільші фермерські господарства, вони де-факто сприяють нерівномірному впровадженню цифрових продуктів та послуг у сільське господарство країн ЄС.

Крім того, чинна політична база не забезпечує засобів для поєднання великих обсягів публічних даних про сільське господарство (наприклад, дані зібрані в результаті функціонування схем підтримки фермерських господарств) та приватних даних, зібраних на фермах із використанням нових технологій. Найважливіші банки даних для CAP – банки даних EASS, FADN, IACS, які функціонують незалежно від зростаючих обсягів даних розумного землеробства, що надходять на рівні ферм. Крім того, ключові частини ланцюжка створення вартості даних розумного сільського господарства формуються за допомогою приватних контрактних угод між фермерами та постачальниками сільськогосподарських технологій, які не обов'язково враховують потенційні негативні зовнішні ефекти встановлених потоків даних [7].

Отже, хоча Кодекс поведінки щодо обміну даними у сільському господарстві сприяє прозорості та етичним діловим практикам у збиранні та використанні сільськогосподарських даних, він не враховує деякі потреби у розвитку стійких систем розумного землеробства в Європі. Тому CAP, як галузева методика, повинна більше брати участь у процесі цифрової трансформації фермерського господарства в ЄС. Для цього потрібен новий підхід до економіки даних у сільському господарстві. Зокрема, CAP повинен включати заходи, спрямовані на підтримку цифровізації та виробництва даних у сільськогосподарських підприємствах різних типів та розмірів.

Підводячи підсумок вищевикладеного, слід звернути увагу на те, що українські компанії, які представлені на європейському ринку, де-факто використовують і європейське законодавство у сфері управління даними в аграрному секторі. Отже, можна стверджувати, що відповідність таким акти, як: CAP, Директива ЄС щодо баз даних, Загальний регламент захисту даних та Положенням про основу для вільного потоку неперсональних даних в ЄС, мають місце у діяльності сільськогосподарських підприємств. Утім варто зазначити, що вітчизняне законодавство у даній сфері

розрізняє лише *lex generalis*. Так, основу частину законодавства у сфері управління даними становлять Закон України «Про захист персональних даних» та Закон України «Про доступ до публічної інформації», Закон України «Про інформацію».

Українські сільськогосподарські компанії використовують переваги технологій розумного господарства (*smart farming*), IoT вже протягом довгого періоду часу. Однак, недоліками використання таких технологій є відсутність загальних правил і стандартів, що ускладнює впровадження універсальних рішень і питання безпеки та конфіденційності інформації. Отже, варто: 1) переглянути *lex generalis*, які використовуються у сфері управління даними, використовуючи відповідні рекомендації, що мають бути підготовлені фахівцями (аналогічно до рекомендацій державних органів ЄС); 2) узагальнити практику застосування законодавства щодо вироблення єдиних підходів до технічного регулювання «Інтернету речей» та розробити пропозиції, на предмет вдосконалення законодавчих актів України у цій сфері; 3) сформуванню горизонтальної бази для прийняття рішень; прикладом якої можуть слугувати кодекси практики суб'єктів з агропродовольчого ланцюга ЄС.

Список використаних джерел:

1. Meola A., Why IoT, big data & smart farming are the future of agriculture. *Business Insider*. 20 December 2016. URL: <https://www.businessinsider.com/internet-of-things-smart-agriculture-2016-10?IR> (дата звернення: 12.11.2020).

2. Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases, OJ L 77, 27.3.1996.

3. Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), OJ L 119, 4.5.2016, P. 1–88.

4. Regulation 2018/1807 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on a framework for the free flow of non-personal data in the European Union, OJ L 303, 28.11.2018, P. 59–68.

5. The Future of Food and Farming, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM. 2017.

6. EU Member States join forces on digitalisation for European agriculture and rural areas. 9 April 2019. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eu-member-states-join-forces-digitalisation-european-agriculture-and-rural-areas> (дата звернення: 12.11.2020).

7. Weersink A. et al., Opportunities and challenges for Big Data in agricultural and environmental analysis. *Annual Review of Resource Economics*. №. 10. 2018. P. 19–37. URL: <https://doi.org/10.1146/annurev-re-source-100516-053654> (дата звернення: 12.11.2020).

*Науковий керівник: кандидат юридичних наук,
доцент Ігнатенко І. В.*

Копиця М. А.,

аспірант кафедри земельного та аграрного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Публічне адміністрування в сфері агропромислового комплексу України здійснюється в межах чітко визначеної компетенції органів публічної адміністрації, та у відповідності до нормативно визначеного механізму, який забезпечує чіткість та прозорість адміністративних процедур.

При цьому, публічне адміністрування фермерських господарств можна розподілити за окремими видами, які в свою чергу відрізняються між собою окремим нормативно-правовим регулюванням, механізмом здійснення, але мають спільну мету – здійснення регулюючої, стимулюючої, дозвільної функцій щодо діяльності фермерських господарств, з метою підвищення ефективності